

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ในการศึกษาปัญหาการบริโภคกัญชาเพื่อการอนุรักษ์ช้างในประเทศไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นมีได้มีเพียงปัญหาเดียว หรือเพียงเล็กน้อย แต่แท้จริงแล้วปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ใหญ่และมีหลายปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาดังกล่าว และได้กำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้ ปัญหาของช้างในประเทศไทยที่กำลังเผชิญอยู่นี้ แสดงให้เห็นว่า กลไกของกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช้างยังขาดประสิทธิภาพในด้านเนื้อหาของบทบัญญัติของกฎหมาย ในด้านการบริโภคกัญชา ตลอดจนสภาพบังคับของกฎหมาย ดังนั้นการบริโภคกัญชาเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหามาเพื่อการสงวนและคุ้มครองให้ช้างป่าและช้างเลี้ยงสามารถอยู่รอด รวมทั้งการเพิ่มบทบาทแก่ช้างทางเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดแรงกดดันจากการลักลอบล่าช้างป่า และเพื่อให้ช้างดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ตามสภาพธรรมชาติในระดับที่จะสร้างความสมดุลต่อระบบนิเวศน์ และในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไปในสังคม

จากการศึกษา และวิเคราะห์ปัญหาของช้างพบว่าปัญหาของช้างป่า และช้างเลี้ยงสาเหตุหลักมาจากปัญหาทางกฎหมายทั้งทางด้านบทบัญญัติ มาตรการ และการบังคับใช้ ในการแก้ปัญหาก็ต้องแก้ไขถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ดังนั้นวิธีทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาคือการแก้ไขกฎหมายทั้งทางด้านบทบัญญัติ มาตรการ และการบังคับใช้ ซึ่งผลของการวิเคราะห์ในเรื่องนี้ตรงตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุผลที่จะกล่าวต่อไป

ปัญหาของช้างสาเหตุส่วนใหญ่เกิดมาจากการที่ช้างมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งในกรณีของช้างป่า สรุปสาเหตุได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาแหล่งที่อยู่อาศัยของช้าง รวมทั้งแหล่งอาหารลดลง ทั้งนี้ผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ บ้านเมือง โดยการบุกกรุกทำลายป่าเพื่อทำเกษตรกรรม หรือการสร้างเขื่อน เป็นต้น จึงทำให้ป่าอันเป็นที่อยู่ของช้างมีจำนวนน้อยลง นอกจากนี้ป่าที่มีอยู่มีลักษณะ

การจัดกระจาย เป็นป่าพื้นที่เล็ก ๆ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าก็ลดน้อยลงเช่นกัน

2. ปัญหาการล่าสัตว์ มนุษย์มีความต้องการล่าสัตว์มากขึ้น ช้างเป็นสัตว์อีกประเภทหนึ่งที่มีมนุษย์มีความต้องการล่ามากเช่นกันเพื่อเอางา เนื้อ และอวัยวะต่าง ๆ ไปใช้เพื่อประโยชน์ของตน ทำให้ช้างตายมากขึ้น ในขณะที่การสืบพันธุ์ของช้างมีจำนวนคงที่ ไม่มีการขยายพันธุ์มากขึ้นแต่อย่างใด ทำให้เกิดการขาดสมดุลระหว่างการขยายพันธุ์ของช้างกับการล่าช้าง

3. ปัญหาการถูกรบกวน จากการที่บ้านเมืองมีการพัฒนามากขึ้น มีการตัดถนนสร้างอุทยานแห่งชาติ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดสิ่งรบกวนต่าง ๆ ขึ้นต่อการดำรงชีวิตของช้าง ทำให้ช้างเกิดความหวาดกลัว และอพยพเคลื่อนย้ายหนีไป ในบางครั้งก่อให้เกิดอันตรายแก่ช้างอยู่มีอย่างน้อยตามที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ ปัญหาของการรบกวนนี้ส่งผลกระทบต่อช้างในด้านของการสืบพันธุ์ด้วย

สำหรับช้างเลี้ยง สาเหตุของการที่ทำให้ช้างลดลง พิจารณาได้ดังนี้คือ

1. ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ การเลี้ยงช้างจำเป็นต้องมีสถานที่กว้าง รอดมาก ผู้เลี้ยงช้างจะเลี้ยงช้างบริเวณที่สาธารณะ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อมนุษย์มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินมากขึ้น แหล่งอาหารของช้างก็ลดลงน้อย เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ที่ต้องกินอาหารมาก ผู้เลี้ยงช้างจึงจำเป็นต้องหาอาหารอื่น ๆ ให้ช้างกิน บางครั้งอาหารดังกล่าวไม่เหมาะสมกับช้าง หรือกรณีกินพืชที่มียาฆ่าแมลง ทำให้ตายในที่สุด นอกจากนี้สภาพที่อยู่อาศัยของช้าง และการเลี้ยงดูช้างก็เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งเช่นกัน

2. ปัญหาสภาพการทำงานแม้ว่าในปัจจุบันนี้ป่าไม้จะถูกสั่งปิดก็ตาม แต่ยังมีพ่อค้าไม้เถื่อนลักลอบตัดไม้อยู่ตลอดเวลา และมีการนำช้างไปชักลากไม้เถื่อนผิดที่กฎหมาย ซึ่งกรณีดังกล่าวช้างต้องทำงานหนัก บางเชือกได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน แต่ก็ไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้อง หรือบางครั้งเจ้าของเอาค้อน หรือยามาทำให้ช้างกิน เพื่อจะได้มีแรงทำงานมากขึ้น ช้างจึงทำงานหนักจนไม่มีเวลาพักผ่อน และตายในที่สุด และการที่ความสำคัญ of ช้างเพื่อการหาป่าไม้ลากซุงลดลงเพราะป่าถูกสั่งปิด จึงมีการนำช้างเข้ามาในเมืองมาก

ขึ้นเพื่อหารายได้ เช่นขายของป่า หรือเพื่อการแสดง แต่สภาพบ้านเมืองงานปัจจุบันไม่เหมาะสมสำหรับที่จะให้ช่างอยู่ จึงทำให้ช่างเกิดความเครียด หรือตกมันได้

3. ปัญหาด้านการรักษาพยาบาลและการขยายพันธุ์ จากการที่ช่างเกิดเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงาน ในขณะที่เกี่ยวกับการขาดแคลนสัตวแพทย์ที่มีอยู่จำนวนไม่น้อย รวมทั้งการขาดแคลนอุปกรณ์ เครื่องมือรักษา และเวชภัณฑ์ และการที่ช่างให้กำเนิดลูกยากเพราะเหตุว่า ช่างต้องทำงานหนักตลอดเวลาจนไม่ค่อยมีเวลาที่จะผสมพันธุ์ และในบางครั้งเจ้าของช่างก็ไม่ต้องการให้ช่างตั้งท้องเพราะจะทำให้ช่างไม่สามารถทำงานหนักได้ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ช่างมีจำนวนลดลง

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุของการที่ช่างมีจำนวนลดลง สภาพปัญหาของช่างที่เกิดขึ้นมีผลต่อช่างโดยตรงเท่านั้น ยังส่งผลสะท้อนกลับมายังมนุษย์ผู้ก่อปัญหาให้แก่ช่างหลายประการ อาทิ ผลกระทบทางด้านระบบนิเวศน์ ผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

ปัญหาต่าง ๆ ของช่างที่เกิดขึ้น สาเหตุหนึ่งเกิดมาจากปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับช่าง กฎหมายไทยในเรื่องของการอนุรักษ์ช่างมีอยู่หลายฉบับ บางฉบับมีมาตรการในการคุ้มครองช่างป่าและช่างเลี้ยงไม่เพียงพอ บางฉบับเป็นกฎหมายที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองงานปัจจุบัน หรือบางฉบับกฎหมายซ้ำซ้อนกับฉบับอื่น ซึ่งสามารถที่จะแยกพิจารณาปัญหากฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันช่างป่า กับช่างเลี้ยงดังต่อไปนี้

มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช่างป่า

1. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายของช่างป่า

การคุ้มครองชีวิตและร่างกายของช่างป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีมาตรการทางกฎหมายโดยกำหนดในเรื่องของห้ามล่า ห้ามครอบครอง และห้ามทำการค้าช่างป่าโดยเด็ดขาด ปัญหาในการใช้กฎหมายเกิดเนื่องจากบทนิยามศัพท์คำว่า สัตว์ป่า ที่ไม่หมายรวมถึงสัตว์พาหนะ จึงส่งผลถึงการไม่ใช้กฎหมายในการคุ้มครองช่างป่า ดังนี้ ประการที่หนึ่ง เป็นการเปิดโอกาสหรือสร้างแรงจูงใจให้มีการล่าช่าง

ป่ามาเลี้ยง รวมทั้งการล่าช้างป่าเพื่อเอางา เนื้อและเส้น ส่วนการป้องกันและปราบปราม การฝ่าฝืน มาตรการดังกล่าวนี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะเป็นการลักลอบกระทำความคิด ใน ขณะที่เจ้าหน้าที่มีน้อย แต่พื้นที่ซึ่งต้องดูแลรับผิดชอบมีอาณาเขตกว้างขวางมาก จึงตรวจตรา ได้ไม่ทั่วถึง ประการต่อมา ทำให้การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย มีอุปสรรคจากการอ้าง ว่าเป็นช้างเลี้ยง ชากช้างหรือผลิตภัณฑ์จากช้างเลี้ยงนั้น การปราบปรามจึงทำได้ไม่เต็มที่ เมื่อพบว่ามีผู้ครอบครองหรือผู้ล่าช้าง ชากหรือผลิตภัณฑ์จากช้าง ประการสุดท้ายมีบทบัญญัติที่ ยกเว้นโทษ ในกรณีของการล่าโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ทำความคิด กฎหมายยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัว เมื่อได้ทำอันตรายแก่ช้างป่าแล้ว

ในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ก็มีมาตรการทางกฎหมายที่ห้าม ความคุ้มครองช้างป่าเช่นกัน เช่น การห้ามทำอันตรายแก่สัตว์ ในเขตอุทยานแห่งชาติ

2. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองปัจจัยในการดำรงชีวิตของช้างป่า ได้แก่ การกำหนดให้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งการจัดตั้งและการเปิดตอนสภาพจากการเป็น พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้โดยกฎหมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการถูกเปิดตอนโดยโครงการ พัฒนาของรัฐ เช่น การสร้างเขื่อน เป็นเหตุให้พื้นที่ที่อยู่อาศัยของช้างปาลดน้อยลง และอยู่ กระจัดกระจายเป็นพื้นที่เล็ก ๆ ไม่ติดต่อกัน ในขณะที่โดยธรรมชาติช้างต้องการพื้นที่กว้าง มากเพื่อการอยู่อาศัย

กฎหมายมีการกำหนดห้ามบุคคลทั่วไปไม่ให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่ ไม่มีบทกำหนดโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าว และเช่นกันกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ พนักงานเจ้าหน้าที่ในการทำป้าย หรือหลักแสดงอาณาเขตเพื่อให้นักบุคคลทั่วไปได้ทราบว่าเป็น พื้นที่หวงห้าม แต่เนื่องจากงบประมาณมีไม่เพียงพอ การทำแนวเขตจึงไม่อาจทำได้อย่าง สมบูรณ์แบบ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มาตรการห้ามบุคคลทั่วไปไม่ให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าไม่ประสบผลเท่าที่ควร

สำหรับในเรื่องของการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย มีกฎหมายกำหนดการ ห้ามมิให้ผู้ใดยึดถือ ครอบครองหรือปลูกสร้างสิ่งใด ๆ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ปัญหา

ในทางปฏิบัติพบว่าราษฎรบุกรุกเข้าไปเพื่อทำการเกษตร แม้กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนงดเว้นกระทำการดังกล่าวหรือการสั่งให้ผู้นั้นออกจากพื้นที่ได้ แต่เจ้าหน้าที่มักหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจนี้ เนื่องจากไม่ต้องการมีปัญหาคัดแย้งและเกรงจะถูกฟ้องร้องว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ประกอบกับนโยบายของรัฐที่ต้องการจะโอนอวนให้กับผู้ยากไร้ ซึ่งเป็นผลทำให้พื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลดน้อยลง

ในการคุ้มครองแหล่งอาหารก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่กฎหมายกำหนด ห้ามมิให้ผู้ใดแต่ผู้ใด ตัดร่อน ทาลายต้นไม้และพืชพันธุ์ในเขต รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ทาความเสียหายแก่แหล่งน้ำและแร่ธาตุต่าง ๆ การห้ามมิให้น้ำสัตว์เลี้ยง หรือปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย การฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมาย เป็นไปในลักษณะการลักลอบกระทำผิด ซึ่งการป้องกันและปราบปรามทำได้ยากลำบากเช่นเดียวกับการปราบปรามการลักลอบล่าช้าง

ในเขตอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้มีการกำหนดมาตรการกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองปัจจัยในการดำรงชีวิตของช้างป่าทางอ้อม คือ การห้ามยึดถือ ครอบครองและปลูกสร้างสิ่งใด ๆ ในเขตอุทยาน ห้ามมิให้แต่ผู้ใด ทาลายหรือทาความเสียหายแก่พืชพันธุ์รวมถึงแหล่งน้ำและแร่ธาตุในเขต แต่ถึงกระนั้นการบังคับใช้กฎหมายก็ประสบปัญหาทางปฏิบัติ เช่นเดียวกัน กล่าวคือในเขตอุทยานเปิดโอกาสให้บุคคลเข้าไปเที่ยวพักผ่อน และศึกษาธรรมชาติได้ โดยต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของอุทยานนั้น จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของช้าง เช่น การเพิ่มจำนวนของช้างป่าลดลง เนื่องมาจากการรบกวนจากนักท่องเที่ยว

3. มาตรการในการนำสัตว์ป่ามาใช้ประโยชน์ ตามพระราชบัญญัติรักษาช้างป่า พ.ศ. 2464 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 นั้น เนื่องจากช้างป่าเป็นสัตว์ที่ไม่มีใครกล่าวถึงในข้อยกเว้นของการที่ขออนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ ดังนั้นการนำช้างป่ามาเพาะพันธุ์เพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์หรือทางอื่น ๆ ยกเว้นเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ หรือกิจการสวนสาธารณะที่กฎหมายเปิดช่องให้ราชการนำช้างป่ามาเพาะพันธุ์ได้ จึงไม่สามารถกระทำได้ ทำให้บุคคลทั่วไปไม่สามารถทำการใด ๆ ในเรื่องของการเพาะ

พันธุกับช้างป่าไปได้ เมื่อพิจารณากฎหมายดังกล่าวจะเห็นว่าช้างป่าไม่มีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้

4. มาตรการอื่น ๆ บัญญัติของการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านช้างป่า นั้น แม้ว่าประเทศไทยเป็นภาคีของอนุสัญญาไซเตส การกระทำดังกล่าวต้องเป็นไปตามข้อตกลงในอนุสัญญา ข้อบัญญัติดังกล่าวมีเพียงการควบคุม ณ ด้านตรวจนำเข้าและส่งออกเท่านั้น เมื่อผ่านจุดตรวจมาแล้วจะไม่สามารถควบคุมได้อีก และจะเข้าสู่ปัญหาเดิมในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการห้ามครอบครองและค้าช้างป่า ซาก รวมถึงผลิตภัณฑ์จากช้างป่า

มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายในการอนุรักษ์ช้างเลี้ยง

1. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของช้างเลี้ยง สำหรับช้างเลี้ยง ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 ซึ่งห้ามมิให้กระทำการทุบต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์ ใดๆ ให้ได้รับความทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็นนั้น คำว่าทุบตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้วางแนวบรรทัดฐานไว้แตกต่างไปบนทางที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ช้างน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับความรู้สึกของบุคคลทั่วไปในปัจจุบัน นอกจากนี้ การฆ่าช้างตามปกติทั่วไปไม่มีความคิดตามมาตรานี้ เนื่องจากช้างเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของช้างซึ่งสามารถจะกระทำได้นานทรัพย์สินของตน

2. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองปัจจัยในการดำรงชีวิตอยู่ของช้าง ประการแรก คือ ที่อยู่อาศัย ซึ่งไม่มีกฎหมายในการกำหนดให้ผู้เลี้ยงช้าง ต้องจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมแก่สภาพของช้าง ประการที่สอง คือ แหล่งอาหาร มีมาตรการทางกฎหมายในเรื่องที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนเข้าร่วมกันนั้น กฎหมายห้ามมิให้มีการร่อนแก่ผู้หนึ่งผู้ใด โดยเฉพาะ มิฉะนั้นถือว่าการร่อนนั้นตกเป็นโสมณะ ตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประการที่สาม ในส่วนของการรักษาพยาบาลช้างไม่มีกฎหมายใช้บังคับโดยตรง จึงทำให้มีแต่เพียงมาตรการควบคุมป้องกันโรคระบาด ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 เท่านั้น

3. มาตรการทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์จากช้าง ซึ่งเป็นเรื่องการคุ้มครองช้างจากการใช้งานหนักหรือมีสภาพไม่เหมาะสม ในมาตรา 382 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานเกินสมควร หรือใช้งานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บชราหรืออ่อนอายุนั้น ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองช้างได้ เพราะต้องเป็นกรณีที่ช้างป่วยเจ็บแก่หรืออายุน้อยเกินไป จึงจะเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรานี้ หากช้างมีอาการปกติ ย่อมจะสามารถใช้งานอย่างใดก็ได้ไม่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าว มาจากการชักลากไม้เถื่อน ซึ่งเป็นการลักลอบกระทำความผิดอยู่แล้ว

นอกจากนี้ยังมีมาตรการทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการนำช้างเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อหารายได้ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บทควบคุมของพระราชบัญญัติจราจร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

4. สำหรับเรื่องของการจัดระเบียบช้างเลี้ยง มีการกำหนดให้จดทะเบียนตัวรูปพรรณ ตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 เมื่อช้างอายุได้ 8 ปี ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวช้าเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับ การเจริญเติบโตของช้าง ทว่าให้มีโอกาสตรวจสอบได้ว่าลูกช้างนั้นมาจากแม่ช้างเลี้ยงจริงหรือช้างที่นำมาจากป่า และการดูแลลักษณะช้างในตัวรูปพรรณไม่อาจเจาะจงลงไปได้อย่างแน่ชัดว่าช้างดังกล่าวเป็นช้างที่จดทะเบียนตามตัวรูปพรรณหรือไม่ ทว่าให้มีผู้ดูแลตัวรูปพรรณนี้ไปเข้ากับช้างตัวอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

มาตรการในการควบคุมช้าง เป็นไปตามมาตรา 377 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดให้ผู้ควบคุมสัตว์คู่ ต้องระวาง ไม่ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปรบกวนลาภัง ในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์ ตามปกติช้างไม่ใช้สัตว์คู่ แต่ในบางครั้งจะมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลทั่วไปได้ ผู้ควบคุมช้างจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษอย่างไรก็ดี มาตรการนี้ไม่อาจป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สินได้ เพราะหากช้างเกิดอาละวาดขึ้นมา ลาภังแต่เพียงผู้ควบคุมย่อมไม่อาจจะจับเหตุร้ายได้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดหน้าที่ให้แก่ผู้ควบคุมช้างมิให้ทำความเสียหายแก่พืชพันธุ์ที่อยู่ในสวน ไร่หรือนา

ของผู้อื่น ตามมาตรา 394 และมาตรา 395 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

การเคลื่อนย้ายช้างเป็นสิทธิของผู้ดูแลช้างจะพาช้างของตนไปตามที่ต่าง ๆ ได้ โดยไม่มีกฎหมายควบคุมโดยตรง แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบการจราจร และไม่กีดขวางทางของผู้อื่น ตามพระราชบัญญัติจราจร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 การที่มีการพาช้างออกมาหารายได้ตามเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร มากขึ้น ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนและทรัพย์สิน ในเวลาที่ช้างเกิดหงุดหงิดเพราะความแออัดและมลพิษในเมือง จึงมีการออกข้อกำหนดห้ามมิให้พาช้างเข้ามาในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการป้องกันเหตุร้ายอันอาจเกิดขึ้นได้ แต่ข้อกำหนดดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เลี้ยงช้าง เนื่องจากเป็นการปิดกั้นโอกาสในการหารายได้เพื่อการยังชีพ นอกจากนี้ สำหรับการพาช้างออกนอกประเทศ ต้องเป็นไปตามประกาศของกระทรวงพาณิชย์ เรื่องระเบียบการอนุญาตให้ส่งช้างออกนอกราชอาณาจักรเพื่อส่งเสริมเผยแพร่งานประเทศไทย พ.ศ. 2522

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าปัญหาทางกฎหมายของช้างมีมากมาย กฎหมายที่มีอยู่มีหลายฉบับ แต่ขาดบทบัญญัติในการควบคุมอย่างเพียงพอ ขาดการบังคับใช้ที่เพียงพอ ทำให้กฎหมายเหล่านั้นไม่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น

ข้อเสนอแนะ

แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อการอนุรักษ์ช้างในประเทศไทย จะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ซึ่งการแก้ไขกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะต้องให้ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ช้างต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังต่อไปนี้ คือ

1. สมควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย ซึ่งในที่นี้หมายถึง พระราชบัญญัติสำหรับรักษาช้างป่า พ.ศ. 2464 เป็นกฎหมายที่ออกมาชั้บั้งคั้งมาช้านานไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน และบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

พ.ศ.2535 ในเรื่องของการห้ามล่าช้าง และผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายตาม พระราชบัญญัติ กล่าวคือพระราชบัญญัติสัตว์ป่า พ.ศ.2464 หน่วยงานที่มีหน้าที่ ควบคุมดูแลคือ กระทรวงมหาดไทย ในขณะที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลคือ กรมป่าไม้ ซึ่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้งสองซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ในกฎหมายฉบับนี้อนุญาตให้มีการจับช้างป่าได้ ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน และให้การทำงานของรัฐบาลควบคุมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะเป็นการ ห้ามมิให้มีการอนุญาตให้จับช้างป่า จึงสมควรที่จะยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนี้ และให้ นานพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาซึ่งบังคับกับช้าง แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการล่าสัตว์ ไม่ควรที่จะยกเลิกเพราะถือว่าเป็นช้างที่มีความสำคัญต่อประเทศ และพระมหากษัตริย์ และในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถที่จะนำเรื่องช้างสำคัญเข้าไปอยู่ในการ ควบคุมตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้ ดังนั้นจึงควรที่จะตรา ร่างพระราชบัญญัติช้างสำคัญขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในความดูแลของกรม ป่าไม้เช่นกัน

2. จากปัญหาทฤษฎีบทที่ว่า "สัตว์ป่า" ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งไม่รวมถึงสัตว์พาหนะด้วยนั้น เป็นผลให้มีการแบ่งแยกช้างป่าและช้าง เลี้ยง ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482 โดยการถอน ช้างออกจากการเป็นสัตว์พาหนะ เพื่อให้ช้างเข้าอยู่ในการควบคุมตามพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

2.1 ช้างเลี้ยงที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ.2535 ผลทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของช้างเลี้ยงอยู่ก่อนแล้ว ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบท เฉพาะกาล ตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และ กฎกระทรวงฉบับที่ 1(2537) ซึ่งออกตามความตามมาตรา 61 อาทิ เจ้าของช้างจะต้องแจ้ง จำนวนช้าง หรือซากช้างเลี้ยงที่อยู่ในครอบครอง ต่อเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานป่าไม้อำเภอ หรือกองอนุญาต กรมป่าไม้ เพื่อแสดงว่าเจ้าของเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตจะต้องเลี้ยงดูช้างใน สถานที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตและดูแลด้วยความเอาใจใส่สภาพอันสมควรและปลอดภัย ซึ่ง จะทำให้เป็นการแก้ไขปัญหาสถานที่เลี้ยงดูช้างที่ใหม่เหมาะสมได้ รวมถึงมาตรการในการ

ป้องกันภัยอันตรายอื่นจะเกิดจากช้างอาละวาดได้ นอกจากนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนช้างที่แตกต่างไปจากจำนวนที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต ไม่ว่าจะโดยการสืบพันธุ์ การตาย การโอนให้บุคคลอื่น หรือโดยเหตุอื่น ผู้รับใบอนุญาตต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการคุ้มครองช้างโดยตรง

2.2 โดยผลของบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ผู้ครอบครองต้องจำหน่ายซากช้างที่ไว้เพื่อค้าให้เสร็จสิ้นใน 3 ปี เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้ไม่มีการค้าซากช้างอีกต่อไป ซึ่งเป็นการรองรับมาตรการความขัดกลางของอนุสัญญาไซเตส

2.3 การออกใบอนุญาตในการครอบครองช้างนั้น ทำให้มีการควบคุมได้ดีกว่าการจดทะเบียนตัวรูปพรรณ เนื่องจากการออกใบอนุญาตมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองช้าง ซึ่งจะมีความเข้มงวดในการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ในขณะที่การจดทะเบียนตัวรูปพรรณโดยกระทรวงมหาดไทยเป็นเพียงการรับรองกรรมสิทธิ์ในตัวช้างให้แก่เจ้าของช้างเท่านั้น

2.4 การถอนช้างออกจากการเป็นสัตว์พาหนะ จะก่อให้เกิดประโยชน์อีกประการหนึ่ง คือ เป็นการป้องกันและปราบปรามผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กล่าวคือการล่าช้างเพื่อเอาลูกช้างมาสวมเป็นช้างเลี้ยงทำไถยัก เพราะเมื่อมีการเกิดของลูกช้างตัวใหม่จะต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอหรือกองอนุรักษ์กรมป่าไม้ ภายใน 30 วัน ซึ่งจะทราบได้ว่ามาจากแม่ช้างตัวไหน การสวมเอาตัวรูปพรรณมาใช้กับช้างเชือกอื่นทำไถยักเนื่องจากมีขั้นตอนในการควบคุมมากขึ้น

2.5 สำหรับในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากช้าง ในปัจจุบันเจ้าของช้างยังคงสามารถ นำช้างไปอยู่ตามสถานที่ท่องเที่ยว หรือการนำช้างออกแสดง แต่ในส่วนที่เจ้าของช้างไม่อาจทำได้คือการทำอันตรายแก่ช้าง เพราะช้างทุกตัวเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งสามารถครอบครองได้ ใช้ประโยชน์ได้และมีสิทธิได้ดอกผล (ลูกช้างและซากช้าง) รวมถึงการติดตามเอาคืน กล่าวคือ เจ้าของยังคงมีกรรมสิทธิ์อยู่ แต่อยู่ภายใต้มาตรการการห้ามทำอันตรายแก่ช้าง และในกรณีที่เป็นกรณีเคลื่อนย้ายเชิงพาณิชย์จะต้องขออนุญาตเสียก่อน หากจะโอนให้ผู้อื่นต้องแจ้งเป็นหนังสือและจัดบันทึกการเปลี่ยนแปลงลงในใบอนุญาตด้วย ซึ่งเดิม

การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในตัวช้างก็ต้องจดทะเบียนอยู่แล้ว คั้งนั้นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่วัตถุประสงค์เท่านั้น แต่แนวทางปฏิบัติยังเหมือนเดิม

2.6 การที่ถอนช้างออกจากการเป็นสัตว์พาหนะ จะทำให้ช้างยังคงเป็นทรัพย์สินของเจ้าของช้างอยู่ แต่สิ้นสภาพความเป็นสิ่งหาปริมาณทรัพย์สินพิเศษ ตามมาตรา 1302 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นการทํานิติกรรมใด ๆ ในตัวช้างไม่ต้องทำเป็นหนังสือจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ก็ได้ แต่ต้องจดทะเบียนการโอนในใบอนุญาตครอบครองช้าง

2.7 ในส่วนปัญหาการทารุณช้าง หรือการบังคับใช้ช้างทำงานหนักนั้น ช้างจะได้รับความคุ้มครองภายใต้บทบัญญัติที่ว่า "ดูแลสัตว์ป่าคุ้มครองด้วยความเอาใจใส่ในสภาพอันสมควรและปลอดภัยตามชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองนั้น" เป็นบทบัญญัติที่มีความหมายกว้าง สามารถตีความให้ครอบคลุมถึงลักษณะการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับธรรมชาติของช้างได้

3. ในส่วนของแหล่งอาหารของช้าง นอกจากจะมีที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งประชาชนใช้ร่วมกันแล้ว รัฐควรที่จะกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 43 ให้อำนาจรัฐมนตรีโดยคณะมนตรีของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดพื้นที่ให้เป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมซึ่งจะคงสภาพเพื่อเป็นแหล่งอาหารของช้างได้ โดยกำหนดในพื้นที่ที่มีช้างอาศัยอยู่รวมกันมาก ๆ เช่น จังหวัดสุรินทร์ ลำปาง เป็นต้น ซึ่งจะเป็แนวทางแก้ไขกฎหมายในเรื่องของมาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับปัจจัยในการดำรงชีวิตของช้าง

4. การเปิดถนนที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อทำโครงการพัฒนาของรัฐ ควรที่จะนำมาตรการในการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วยในการพิจารณาถึงโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันจะมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า รวมถึงช้างป่าในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยนํามาตรการในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในมาตรา 44 มาใช้บังคับ ผู้เสนอโครงการไม่ว่ารัฐ หรือเอกชน นั้นมีหน้าที่ต้องเสนอรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งควร

าให้ความสำคัญแก่ผลกระทบต่อสัตว์ป่าให้มากกว่านี้ ซึ่งจะ เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหามลพิษเกี่ยวกับปัจจัยในการดำรงชีวิตของช้างได้

5. การกำหนดเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่ดูแลของเจ้าหน้าที่ทั้งสองเขตแตกต่างกัน และในความเป็นจริงนั้น บางครั้งบริเวณพื้นที่ป่าเดียวกัน แต่รัฐได้ประกาศพื้นที่บางแห่งเป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ติดกันเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ โดยปกติ ช้างจะอาศัยพื้นที่ทั้งสองอยู่ร่วมกัน การได้ รับการปฏิบัติจะแตกต่างกันไปไม่เท่าเทียม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานี้ควรที่จะกำหนดนโยบาย ในการจัดการพื้นที่ป่าในบริเวณเดียวกันให้เป็นการจัดการเดียวกัน โดยการวางนโยบายจาก หน่วยงานหลัก คือ กรมป่าไม้ ในการจะกำหนดว่าพื้นที่นั้นควรเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า หรือเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ

6. การแก้ไขปัญหของการบุกรุกป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเข้าไปกระทำการ ต่างๆ ในเขตอุทยานซึ่งเป็นการไปรบกวนช้างนั้น มาตรการทางกฎหมายมีการห้าม แต่ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมากเป็นปัญหาทางปฏิบัติ แต่แนวทางแก้ไขทางกฎหมายนั้นจัดตั้งป่าชุมชนนั้น จะเป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการทำลายแหล่งอาหารของสัตว์ป่าได้

สำหรับการแก้ไขในทางปฏิบัติ จะต้องแก้ไขในเรื่องขององค์กรที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบ โดยมากเกิดจากเจ้าหน้าที่ปล่อยปละละเลย บางครั้งมีการทุจริต เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่าง เกร่งกรี้ด ไม่กระทำการทุจริต หากฝ่าฝืนจะต้องมีบทลงโทษเจ้าหน้าที่อย่างรุนแรง

7. ในกรณีของช้างที่อยู่ในเมืองนั้น การนำ พา เคลื่อนย้ายช้างเข้าไปในเมือง เป็นอันตรายต่อประชาชน และช้างเป็นอย่างมาก ในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 14 ได้กำหนดห้ามปล่อยสัตว์ นาสัตว์ หรือจูงสัตว์ เข้าในบริเวณที่พนักงานท้องถิ่นประกาศ ดังนั้นรัฐควรที่จะอาศัยบทบัญญัติ ในมาตราดังกล่าว ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนดในบริเวณใดบ้างที่ไม่อนุญาต

าหน้าข้างเข้ามา โดยเฉพาะในเมืองที่มีตึกกรมบ้านช่อง หรือมีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมาก หรือมีการจราจรมาก ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหานี้เรื่องของการคุ้มครองชีวิตร่างกายของ ช้าง และการดำรงชีวิตของช้าง รวมทั้งเป็นการป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ประชาชน และ ทรัพย์สิน และในการกำหนดนี้สมควรนำหลักเกณฑ์การบังคับใช้มาตรการทางปกครองมาใช้ ในการพิจารณาด้วย ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ หลักความเสมอภาค หลักความเหมาะสม หลักการมีอยู่ของข้อเท็จจริง และการจะต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมาย หลักการ ดังกล่าวสมควรนำมาใช้ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อกำหนดที่องค์กรในท้องถิ่นนั้น ๆ จะนำมาเป็นแนวทาง เพื่อการออกระเบียบข้อบังคับที่จะห้ามมิให้หน้าข้างเข้ามาในเขตพื้นที่ รับผิดชอบของตน โดยต้องคำนึงถึงว่าเป็นอันตรายและกีดขวางทางจราจรจริง และพิจารณา เฉพาะแห่งที่เข้าตามเกณฑ์นี้ ส่วนในพื้นที่ซึ่งไม่ก่อให้เกิดอันตรายและไม่กีดขวางทาง เช่น ตามชานเมืองก็ไม่ควรหวงห้ามมิให้หน้าข้างเข้ามาในพื้นที่นั้น

8. การแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายที่สำคัญที่จะทำให้มีผลบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกวิธีหนึ่งคือมาตรการทางอาญา การกำหนดบทลงโทษในส่วนบทบัญญัติของกฎหมายที่สมควร จะแก้ไข คือไม่มีการยกเว้นโทษเรื่องของความจำเป็น ตามมาตรา 67 แห่งประมวลกฎหมาย อาญา ยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วยความจำเป็น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจาก ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และภัยนั้นมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของ ตน ในกรณีของผู้ที่ล่าช้าง

ในส่วนของลหุโทษ มาตรา 377 เรื่องของการควบคุมสัตว์ มาตรา 381 และ 382 ซึ่งเป็นเรื่องของการทารุณสัตว์หรือใช้งานสัตว์เกินสมควร ควรที่จะมีการเพิ่มโทษ ให้มากขึ้นสำหรับกรณีที่ทำต่อช้าง เพราะบทกำหนดโทษที่มีอยู่มีบทลงโทษที่ต่ำ

การเพิ่มเติมสภาพบังคับในส่วนของการห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าและพร้อมกับการกำหนดอาญาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างอันเป็นการ ผ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ก็จะเป็นมาตรการทางอาญาอีกมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหานี้ที่เกิดขึ้น

9. มาตรการอื่น ๆ นอกจากการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายแล้ว รัฐจะต้องมี

มาตรการอื่น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งแนวทางแก้ไขงานเรื่องดังกล่าวมีหลายประการคือ

9.1 การกำหนดค่าให้ผู้เลี้ยงช้างต้องดูแลช้างให้อยู่ในสภาพอันสมควรและปลอดภัย นั้นเป็นการสร้างภาระแก่เจ้าของมากขึ้น ดังนั้นรัฐควรที่จะเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องสวัสดิการ อันได้แก่ แหล่งอาหารและการทำงาน จัดหาอาชีพให้แก่ช้างโดยการจัดสถานที่สำหรับแสดง ช้างมากขึ้นและเป็นสถานที่แน่นอน เพื่อมิให้ช้างต้องเคลื่อนย้ายเร่รอนไปที่ต่าง ๆ การอนุญาต ให้ช้างเข้าบ้านเขตรอบนอกของอุทยานแห่งชาติ จะเป็นการหารายได้ให้แก่เจ้าของช้าง และยังเป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาว่าจะไม่เป็นการ รบกวนแก่ช้างในเขตพื้นที่นั้นด้วย

9.2 ในส่วนการรักษาพยาบาลซึ่งมาตรการทางกฎหมายยังไม่ได้คุ้มครองไปถึง การกำหนดค่าให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของช้างในอันที่จะต้องดูแลรักษาช้างของตน หรือมีหน้าที่ต้อง พาช้างไปรับการรักษาพยาบาล เนื่องจากจะเป็นการสร้างภาระต่อเจ้าของช้างมากเกินไป และในทางความเป็นจริง เจ้าของช้างอาจไม่สามารถหาผู้มารักษาพยาบาลได้ เพราะขาด-แคลนแพทย์และเครื่องมือในการรักษา ดังนั้นรัฐควรที่จะเพิ่มสวัสดิการช่วยในส่วนนี้ให้มากขึ้น

9.3 จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นในการจัดหาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และเพิ่มเติมงบประมาณทางด้านต่าง ๆ ทั้งสวัสดิการที่จะจัดให้แก่ช้าง เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

9.4 รัฐควรที่จะมีให้การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการนำ ช้างมาแสดง หรืออาชีพระโยชน์ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 เพื่อเป็น การสนับสนุนให้มีการลงทุนเป็นการอนุรักษ์ช้าง และขยายพันธุ์ช้างมากขึ้น

9.5 การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการอนุรักษ์ช้างก็เป็น อีกวิธีการหนึ่ง โดยที่รัฐอาจจะกำหนดว่าประชาชนผู้ให้การสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับ ช้าง เช่น บริจาคเงินแก่มูลนิธิที่จะนำไปสร้างสวัสดิการให้แก่ช้างได้รับการหักลดหย่อนภาษี เงินได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ผู้วิจัยเชื่อว่า แนวทางที่เสนอนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหานอนุรักษ์
ช้างได้ หากประชาชนทุกคนให้ความเข้าร่วมมือ ร่วมแรงใจกัน รวมทั้งมีการปฏิบัติตามท
บัญญัติของกฎหมายอย่างถูกต้อง ก็จะช่วยให้ช้างคงอยู่คู่ประเทศไทย และเป็นเอกลักษณ์ของ
ประเทศไทยตลอดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย